

สื่อสร้างสรรค์: มิตรภาพสำหรับเด็กในวิถีพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้

Creative Media: Friendship for Children in the Multicultural Way of the Southern Border

จิราพร เกียรติณมุล¹, อนุชา แปงเกษร²

Jiraporn Kiatnarumol¹, Anucha Pangkesorn²

Received: 13 October 2022

Revised: 7 December 2022

Accepted: 24 January 2023

บทคัดย่อ

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก การศึกษารุ่นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของสื่อสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการสร้างมิตรภาพสำหรับเด็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่กรณีศึกษาจำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงในพื้นที่จังหวัดยะลา เครื่องมือการวิจัยได้แก่ วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบการจำแนกชนิดข้อมูลโดยวิเคราะห์กลุ่มคำสำคัญ ผลการศึกษาตามกรอบแนวความคิดพบว่า 1) ประเภทของสื่อแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 2) ประโยชน์ของสื่อ ทำให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ปลูกฝังมิตรภาพให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี 3) สื่อที่ส่งผลต่อเด็ก ในพื้นที่จังหวัดยะลา มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม การรับรู้สื่อของเด็กจึงไม่เหมือนกัน ซึ่งมีสื่อบางประเภทที่ยังมีข้อจำกัดของศาสนา และภาษา สรุปได้ว่าสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่เด็กในพื้นที่สนใจและเป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะเด็กไทยเชื้อสายมุสลิมที่ยังคงใช้ภาษามลายูถิ่น รวมถึงสื่อประเภทดนตรีเด็กจะฟังและขับร้องเพลงอนาฮีด เด็กไทยพุทธและเด็กไทยเชื้อสายจีนจะมีการเรียนรู้สื่อใกล้เคียงกัน เด็กไทยเชื้อสายจีนจะมีการเรียนรู้แผงของภาษาจีน ดังนั้นครอบครัวเป็นส่วนสำคัญที่เป็นช่องทางของการสื่อที่สามารถส่งสารให้เด็ก และปลูกฝังมิตรภาพโดยการใช้สื่อที่เหมาะสมในพื้นที่ชายแดนใต้ให้กับเด็กได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

คำสำคัญ: เด็กในวิถีพหุวัฒนธรรม, พหุวัฒนธรรม, มิตรภาพ, ชายแดนใต้

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ 10200 Email: Jiraporn.ke@yru.ac.th

² ศาสตราจารย์, คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ 10200 Email: anuchapangkesorn@gmail.com

¹ Assistant Professor, Doctor of Philosophy Program, Culture - Based Design Arts, Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Bangkok 102001 Email: Jiraporn.ke@yru.ac.th

² Professor, Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Bangkok 10200
Email: anuchapangkesorn@gmail.com

Abstract

The unrest in the three southern border provinces is a major problem for national security and affects people in the area, especially children. The purpose of this study was to study the influence of creative media on friendship building for children in the three southern border provinces. A sample of 10 key informants in the case study area (Yala Province) was obtained by purposive selection. Research tools included the analysis of documents and related research. Semi-structured interviews were conducted using data analysis techniques to classify data by analyzing key words. The results of the conceptual study found that. - 1) Types of media can be divided into 2 kinds: print media and electronic media. 2) The benefits of media made children learn effectively, instilling friendships with children well. 3) Media affecting children in Yala province was culturally diverse, so children's perceptions of media were not the same. There were some types of media that still had restrictions on religion and language. It can be concluded that print media is the media that children in the area are interested in and was popular, especially among Thai Muslim children who still used the Malay language and the type of music media in which the children listened to and sing Anasyid songs. Thai Buddhist children and Thai children of Chinese descent learned media similarly. Thai children of Chinese descent will have had latent learning of the Chinese language, so family is an important part of the media channel that can deliver messages to children and cultivate friendships by using appropriate media in the southern border areas for children to live happily.

Keywords: Multicultural children, multiculturalism, friendship, southern border

บทนำ

เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ในขณะนี้ นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (2564) ระบุว่าในช่วง 17 ปีที่ผ่านมา ปัญหาความไม่สงบได้ก่อให้เกิดความรุนแรงรวม 20,971 ครั้ง มีผู้เสียชีวิตรวม 7,233 คน และมีผู้บาดเจ็บรวม 13,441 คน ผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งต่อวิถีชีวิตและการศึกษาของผู้คนเป็นสาเหตุที่ทำให้ในปี พ.ศ. 2542 และ 2556 UNESCO ได้ให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง (conflict-affected country) สอดคล้องกับ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2563) กล่าวว่าความยืดเยื้อของปัญหามามากกว่า 15 ปี ได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจของการใช้

ความรุนแรงและผู้อยู่เบื้องหลังการใช้ความรุนแรง โดยเฉพาะกับเด็กที่ต้องกำพร้าครอบครัว มีความหวาดกลัวฝังอยู่ในจิตใจ จนเกิดความเกลียดชังเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

การปลูกฝังมิตรภาพให้กับเด็กถือเป็นช่วงวัยที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจได้ดีที่สุด การใช้สื่อ อย่างเป็นผลนั้นควรเป็นสื่อที่นำเสนออย่างเหมาะสม ซึ่งสื่อมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดเรื่องราว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่อเด็กและครอบครัว เพราะสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์จะช่วยเยียวยาส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีต่อเด็ก เพื่อลดผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้อย่างมีระบบ (ภัทริยา วิริยะศิริวัฒน์, 2559)

ดังนั้นสื่อจึงมีบทบาทสำคัญยิ่ง ที่จะช่วยสานสัมพันธ์ระหว่างเด็กและครอบครัว รวมถึงชุมชนให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน ส่งผลต่อสุขภาวะดีในทุกมิติของเด็ก พร้อมทั้งยังปลูกฝังมิตรภาพในพื้นที่จากการใช้สื่อสร้างสรรค์ร่วมกันเปรียบเสมือนการใส่ปุ๋ยแห่งความรัก ชักชวนให้เขาหันมาสนใจในเรื่องอุดมคติ ปมเพาะร่วมสร้างมิตรภาพให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเด็กต้องเรียนรู้ความดี ความงาม ความจริง โดยเชื่อมสมองและหัวใจ ให้ประสานกันสอดคล้อง อย่างสร้างสรรค์ และงดงาม

วัตถุประสงค์

ศึกษาอิทธิพลของสื่อสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการสร้างมิตรภาพสำหรับเด็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

สภาพปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างของประชาชนที่เกิดจากเชื้อชาติ ศาสนา อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ทศนคติความเชื่อ และพฤติกรรมของท้องถิ่น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และมีความเชื่อมโยง ในหลายมิติ นอกจากนี้มีกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีอุดมการณ์ที่ต้องการแบ่งแยกดินแดน ได้นำประเด็นปัญหาดังกล่าวมาเป็นเงื่อนไขในการใช้ ความรุนแรง ทำให้เกิดบรรยากาศความน่ากลัว และทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน และระหว่าง ประชาชนด้วยกันเองเพิ่มมากขึ้นอีกทั้งปัญหาโครงสร้างทางสังคมในพื้นที่มีช่องว่างในเรื่ององค์ความรู้ การขาดการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร การไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการของรัฐ ทำให้เกิดช่องว่างทางความคิด ทศนคติและความเชื่อ จนกลายเป็นความขัดแย้งทางสังคม

รวมไปถึงปัญหาใหม่ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น (ศูนย์ศึกษาพุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2562) สอดคล้องกับ วีรญา อังศุรถาวริน และจอมเดช ตรีเมฆ (2561) พบว่าการก่อความรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมุ่งเน้นในการก่อเหตุความรุนแรง เพื่อสร้างความสูญเสียให้กับชีวิต ร่างกาย และจิตใจ โดยเฉพาะการสร้างความสูญเสียกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นอันดับต้น รองจากประชาชน ในพื้นที่ เป็นการกระทำที่เน้นความรุนแรงมีการเปลี่ยนรูปแบบการก่อเหตุตามสถานการณ์และบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศชาติรวมทั้ง การกระทำที่ทำลายขวัญและกำลังใจของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เกิดความเกรงกลัว

ซึ่งสาเหตุหลักของปัญหาความไม่สงบ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ในด้านประวัติศาสตร์ ชาวเมืองแถบนี้ก็จะพยายามประคับประคองความเป็นอิสระของตนโดยการดำเนินนโยบายใต้อำนาจต่าง ๆ เหล่านั้น เจริญหน้ากันเองไม่ฝักใฝ่กับอำนาจใดมากเกินไป ในสถานการณ์ที่ไม่อำนวยและยอมรับเอาอำนาจอธิปไตยของอีกฝ่ายหนึ่งเมื่อยามจำเป็น (สุรินทร์ พิศสุวรรณ, 2543) รวมถึงด้านการเมืองการปกครอง โชคชัย วงษ์ธานี (2555) กล่าวว่าข้อผิดพลาดจากนโยบายรัฐ จากทางการที่ส่งเจ้าหน้าที่จากต่างถิ่น ต่างวัฒนธรรมเข้ามาแก้ไขปัญหาในพื้นที่ การไม่เข้าใจระบบคุณค่า วิธีคิดและแนวการดำเนินชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงตอบโต้เจ้าหน้าที่ และเป็นข้ออ้างที่สร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้ก่อการในการชักชวนดึงแนวร่วมและการรับการสนับสนุนทั้งใน และนอกพื้นที่และ บุญเอื้อ บุญฤทธิ์ (2556) กล่าวว่าสาเหตุของการก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากปัจจัยภายในประเทศมากกว่าปัจจัยที่มาจากต่างประเทศ ซึ่ง

เกี่ยวโยงไปถึงประเด็นเรื่องลักษณะเฉพาะ ของประชาชนในพื้นที่ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม เป็นต้น เนื่องจากคน ในพื้นที่ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษามลายู

จากปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่น่าวิตกอย่างยิ่ง เพราะเป็นความสูญเสียที่มากกว่าสงครามใดๆ ที่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของประเทศไทยซึ่งผลกระทบส่งต่อเป็นวงกว้าง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะกับเด็กที่ต้องกำพร้าครอบครัว มีความหวาดกลัวฝังลึกภายในจิตใจอยู่เป็นจำนวนมาก ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เหตุการณ์ความรุนแรงหลายจุดที่ จ.ยะลา ในเดือนพฤษภาคม 2558

ที่มา: เพจ BBC NEWS ไทย (4 มกราคม 2561)

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กและครอบครัว

ปัจจุบันความรุนแรงต่อเด็กเกิดขึ้นบ่อยครั้ง BBC NEWS (2565) รายงานข่าวความรุนแรงในเหตุการณ์กราดยิงที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้ก่อเหตุถูกไล่ออกจากราชการ ตำรวจเมื่อเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา เนื่องจากมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และเชื่อว่าในระหว่างการ ก่อเหตุวันนั้นน่าจะอยู่ในอาการมึนเมา ยาบ้า และเลือกก่อเหตุที่ศูนย์เด็กเล็กเนื่องจากง่ายต่อการก่อเหตุ เพราะเด็กไม่มีอาวุธ และศูนย์เด็กเล็กยังตั้งอยู่ใกล้ กับบ้านของมือปืน สอดคล้องกับดวงหทัย บูรณเจริญกิจ (2564) พบว่า เด็ก

กำพร้าในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ต้องเผชิญได้แก่ บาดเจ็บทางกายหรือพบเจอกับความเจ็บปวดจากการที่สูญเสียอวัยวะต่างๆ ในกรณีที่อยู่ในเหตุการณ์ ได้รับผลกระทบอันเกิดจากการสูญเสียหัวหน้าครอบครัวทำให้ต้องออกจากการเรียน ผลกระทบด้านจิตใจ เช่น ความรู้สึกหว่าเหว่ โดดเดี่ยวเมื่อต้องสูญเสียผู้นำครอบครัว รู้สึกถึงความสูญเสียที่ไม่มีวันกลับ สูญเสียคนเป็นที่รัก เสاهลักรของครอบครัว รู้สึกหวาดกลัว หวาดระแวง เก็บตัว รู้สึกไม่ปลอดภัย หันไปพึ่งพายาเสพติด ความรู้สึกที่ต้องการความเป็นธรรม ส่งผลต่อความรู้สึกอยู่ดีธรรมในใจอยู่เสมอ

การสร้างมิตรภาพสำหรับเด็กในวิถีพหุวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ นอกจากครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจแล้วนั้น การสื่อสาร ถือเป็นหนึ่งในพัฒนาการสำคัญที่เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็ก แต่สิ่งที่เด็กๆ จะได้เรียนรู้จากผู้ปกครองก็คือ รูปแบบของการสื่อสารโดยผ่าน “สื่อสร้างสรรค์” ถือเป็นส่วนที่ช่วยให้เด็กได้รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์ให้กับเด็กและครอบครัวได้เป็นอย่างดี ซึ่งในปัจจุบันสื่อมีหลากหลายรูปแบบที่让孩子ได้เรียนรู้และนำไปปรับใช้ในชีวิตรประจำวันได้

สื่อสร้างสรรค์

“สื่อ” ในภาษาไทยกับคำในภาษาอังกฤษ พบว่ามีความหมายตรงกับคำว่า “media” พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อสร้างสรรค์และปลอดภัย พ.ศ.2558 (2558) ให้ความหมายของ “สื่อ” คือสิ่งที่ทำให้ปรากฏด้วยตัวอักษร เครื่องหมายภาพ หรือเสียง ไม่ว่าจะจัดทำในรูปของเอกสาร สิ่งพิมพ์ ภาพเขียน ภาพพิมพ์ภาพพระบายสี รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมายรูปถ่าย ภาพยนตร์ วิดิทัศน์ การแสดงข้อมูลคอมพิวเตอร์ในระบบคอมพิวเตอร์ หรือได้จัดทำในรูปแบบอื่นใด สอดคล้องกับ วสันต์

ภัยหลีกหนี (2561) กล่าวว่า “สื่อสร้างสรรค์ คือสื่อที่สร้างสิ่งดีๆ เป็นเรื่องที่สร้างสรรค์ เป็นเรื่องที่ดีก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดี ระหว่างคนในครอบครัว ระหว่างคนในสังคม และช่วยให้คนได้พัฒนาตัวเอง พัฒนาสังคมให้ดียิ่งขึ้น ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา”

แนวคิด ทฤษฎี

สื่อสารทางการเมือง

Agree *et al.* (1976) มองการสื่อสารทางการเมืองว่า เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทศนะ และความคิดเห็น ตลอดจนจนประสบการณ์ทางการเมืองระหว่างบุคคล การสื่อสารทางการเมืองนับเป็นกระบวนการพิเศษ ที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม การเมืองและทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมการเมือง และการสื่อสารทางการเมืองยังเป็นกิจกรรมที่แพร่หลายทั่วไป

มิตรภาพ

ชนาธร ขาวสนิท และ ญัฐมน สุนทร มีเสถียร (2564) อ้างถึงแนวคิดอริสโตเติลมองมิตรภาพในฐานะของความรื่นรมย์อันแท้จริงของชีวิตมิตรแท้คือปัจจัยสำคัญของการมีชีวิตที่ดี และแบ่งมิตรภาพออกเป็น 3 ประเภท 1) มิตรภาพแห่งผลประโยชน์ (friendship of utility) ที่เป็นมิตรภาพชั่วคราว ซึ่งเป็นมิตรภาพที่ตั้งอยู่บนผลประโยชน์ร่วมกันบางอย่าง 2) มิตรภาพแห่งความเบิกบานใจ (friendships of pleasure) คือความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความสบายใจที่เกิดระหว่างการทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน 3) มิตรภาพแห่งความถูกต้อง (friendships of virtue) ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเห็นคุณค่าของคุณธรรมบางอย่างร่วมกัน ที่จะดึงดูดให้แต่ละฝ่ายเข้ามาในชีวิตของกันและกัน โดยมากมิตรภาพชนิดนี้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้คนมีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นจนเกิดเป็นแนวคิดหรืออุดมการณ์บางอย่างที่ตรงกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่กรณีศึกษาจำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจิตวิทยาสำหรับเด็กจำนวน 2 คน, ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อจำนวน 2 คน, ผู้ปกครองไทยเชื้อสายมุสลิมจำนวน 2 คน, ผู้ปกครองไทยพุทธจำนวน 2 คน และผู้ปกครองไทยเชื้อสายจีนจำนวน 2 คน

2. พื้นที่ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่จังหวัดยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการสร้างมิตรภาพสำหรับเด็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้โดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิควิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

2. วิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามในเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบการจำแนกชนิดข้อมูลโดยวิเคราะห์กลุ่มคำสำคัญเข้ามาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

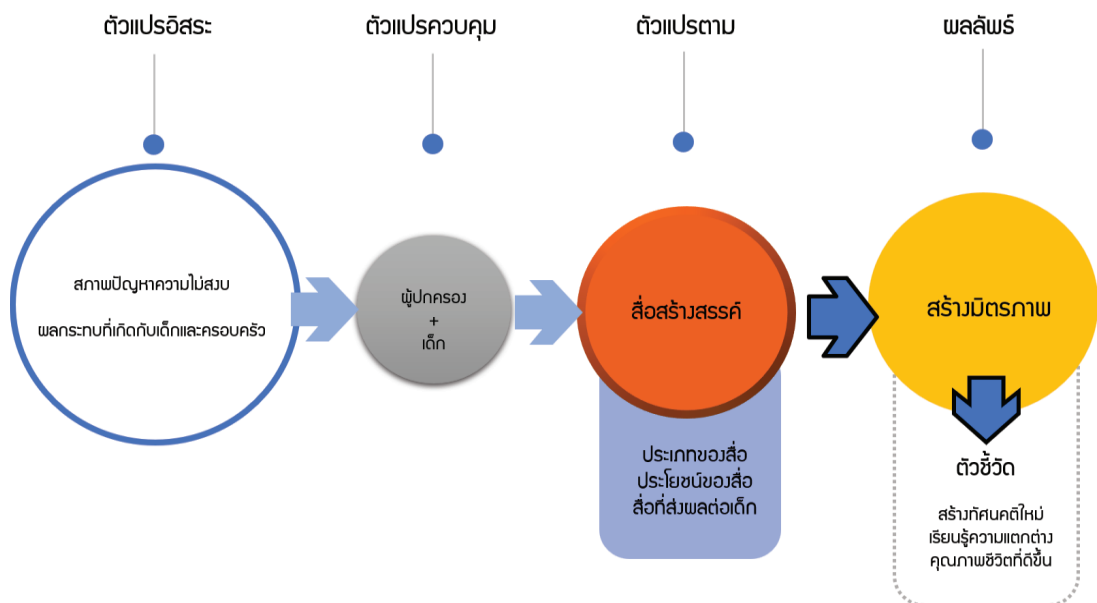
การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แยกการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สรุปประเด็นที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสื่อสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการสร้างมิตรภาพสำหรับเด็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้จากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง

โครงสร้าง ดังนี้ 1) ประเภทของสื่อ 2) ประโยชน์ของสื่อ 3) สื่อที่ส่งผลต่อเด็ก โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบการจำแนกชนิดข้อมูลโดยวิเคราะห์กลุ่มคำสำคัญเข้ามาใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากประเด็นคำถามหลักที่ผู้วิจัยวิเคราะห์แยกกลุ่ม จากนั้นจึงนำเอากลุ่มคำที่สอดคล้องกันของเนื้อหาในเอกสารและ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์คำหลัก (domain analysis) เพื่อที่จะนำตัวแปรที่ได้จากการสังเคราะห์มาสร้างข้อสรุปของรูปแบบสื่อที่เหมาะสมต่อการสร้างมิตรภาพสำหรับเด็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งสามารถสรุปกรอบแนวความคิด ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวความคิด (conceptual framework)
ที่มา: จิราพร เกียรติินฤมล

ผลการวิเคราะห์

ผลการศึกษาข้อมูลสื่อสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการสร้างมิตรภาพสำหรับเด็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า

1. ประเภทของสื่อ แบ่งประเภทของสื่อออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ (printed media) ที่ใช้การพิมพ์เป็นหลักเพื่อติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกันด้วยภาษาเขียนโดยใช้วัสดุกระดาษ หรือวัสดุอื่นใดที่พิมพ์ได้หลายสำเนา

เช่น ผ้า, แผ่นพลาสติก, สิ่งพิมพ์ เป็นต้น ทั้งสิ่งพิมพ์ 2 มิติ และสิ่งพิมพ์ 3 มิติ สื่อสิ่งพิมพ์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กได้แก่ บัตรคำ (flash cards), หนังสือนิทาน (storybook), ศิลปะ (art), ของเล่น (toy) 2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (electronic media) สื่อการเรียนการสอนที่เกิดจากวิวัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโทรคมนาคม แสดงผลออกมาหลายรูปแบบตามที่โปรแกรมกำหนดไว้ เช่น มีเสียง

เป็นภาพเคลื่อนไหว สามารถให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ปัจจุบันสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีหลายลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของเด็กได้แก่ การ์ตูนอนิเมชัน (animation), เกมออนไลน์ (online game), ดนตรี (music), ภาพยนตร์สั้น (short film)

2. ประโยชน์ของสื่อ สื่อคือสื่อที่ปลอดภัย และสร้างสรรค์สำหรับทุกคน นั้นหมายความว่าทุกคนในชุมชนต้องได้รับและใช้สื่อที่เหมาะสมกับการพัฒนาในแต่ละช่วงวัย เด็กและครอบครัวสามารถเข้าถึงสื่อได้ง่าย ซึ่งประโยชน์ของสื่อทำให้เด็กจะได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพยังช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับเด็ก มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็ก

และผู้ปกครองและยังปลูกฝังมิตรภาพให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี

3. สื่อที่ส่งผลต่อเด็ก ในพื้นที่จังหวัดยะลา มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม เด็กไทยเชื้อสายมุสลิม, เด็กไทยพุทธ, เด็กไทยเชื้อสายจีน ดังนั้นการรับรู้สื่อของเด็กจึงไม่เหมือนกัน ซึ่งมีสื่อบางประเภทที่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของศาสนา รวมถึงการใช้ภาษาในการสื่อสาร ซึ่งในพื้นที่จังหวัดยะลา มีการใช้ภาษามลายูถิ่นของเด็กไทยเชื้อสายมุสลิม

ซึ่งได้วิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรู้สื่อของเด็กจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาเด็ก, ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ รวมถึงครอบครัวไทยเชื้อสายมุสลิม ไทยพุทธ และไทยเชื้อสายจีน ดังแสดง ตามตาราง 1 และ 2 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์สื่อสิ่งพิมพ์สำหรับเด็กและครอบครัวในวิถีพุทธวัฒนธรรมชายแดนใต้

สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media)	ประโยชน์	การวิเคราะห์
บัตรคำ (Flash Cards)	เน้นให้เด็กใช้ทักษะการจดจำและทักษะการฟัง โดยส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยคำศัพท์หรือรูปภาพอยู่ในนั้นเป็นเครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้	เด็กไทยเชื้อสายมุสลิม: เด็กส่วนใหญ่สนใจและเรียนรู้บัตรคำที่เป็นตัวเลข และภาษามลายูถิ่น กับภาษาไทยเนื่องจากศาสนาอิสลามจะไม่ให้มีรูปภาพคนและสัตว์อยู่ในบ้าน เด็กไทยพุทธ: เรียนรู้บัตรคำหลากหลายรูปแบบ ตัวเลข ภาษา และรูปภาพต่างๆ เด็กไทยเชื้อสายจีน: เน้นการใช้บัตรคำ ภาษาไทย และภาษาจีนเป็นหลัก
หนังสือนิทาน (Storybook)	ปลูกฝังทางคุณธรรมให้กับเด็ก โดยสอดแทรกเนื้อหาและการใช้ภาษาที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และด้านการเรียนรู้	เด็กไทยเชื้อสายมุสลิม: เรียนรู้นิทานพื้นบ้านของชาติพันธุ์มลายู รวมถึงนิทานที่เป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ปัตตานีในอดีตเป็นส่วนใหญ่ ภาษาที่ใช้สอนเป็นภาษามลายูถิ่น เด็กไทยพุทธ: สนใจนิทานอีสป และนิทานรูปแบบตะวันตก ที่มีเนื้อหาเป็นภาษาไทยและอังกฤษ เด็กไทยเชื้อสายจีน: เรียนรู้นิทานที่หลากหลาย แต่มีการแปลคำสอนภาษาจีนเป็นหลัก

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์สื่อสิ่งพิมพ์สำหรับเด็กและครอบครัวในวิถีพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ (ต่อ)

สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media)	ประโยชน์	การวิเคราะห์
ศิลปะ (Art)	เด็กได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักรอคอยที่จะใช้อุปกรณ์ร่วมกับผู้อื่นและเรียนรู้การแบ่งปัน พัฒนาการทางด้านสติปัญญา คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะ รูปทรง ความกว้าง ความยาว ความสูง ขนาด พื้นผิว	เด็กไทยเชื้อสายมุสลิม: มีการเรียนรู้เรื่องงานศิลปะจากการนำวัสดุพื้นถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น นำใบไม้พื้นถิ่นมาระบายสี พิมพ์ลงบนกระดาษ และค่อนข้างหลีกเลี่ยงการวาดภาพที่เป็นรูปภาพคนและสัตว์ในบางครอบครัว เด็กไทยพุทธ: ชอบวาดรูปและระบายสีลงบนกระดาษหลากหลายรูปแบบ เด็กไทยเชื้อสายจีน: วาดภาพที่มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมของจีนแฝงอยู่ และมีการเขียนอักษรจีน
ของเล่น (Toy)	สิ่งของใดๆ ที่สามารถนำมาใช้เล่นได้ การเล่นของเล่นช่วยให้เด็กปรับทัศนคติของชีวิตและสังคมที่พวกเขาอาศัย ของเล่นทำจากวัสดุที่แตกต่างกันเพื่อให้เหมาะกับอายุผู้เล่น	เด็กไทยเชื้อสายมุสลิม: มีการประดิษฐ์ของเล่นพื้นถิ่นในบางครอบครัว เช่น รถสาคร ลูกหวี แต่ก็มีการเล่นของเล่นสมัยใหม่ในบางครอบครัว เด็กไทยพุทธ: สนใจของเล่นสมัยใหม่ จนบางครอบครัวไม่ได้ฝึกให้เด็กได้ประดิษฐ์ของเล่นพื้นถิ่น ทำให้เด็กไม่ได้รู้จักของเล่นพื้นถิ่น เด็กไทยเชื้อสายจีน: สนใจของเล่นสมัยใหม่ซึ่งจะมีบางครอบครัวฝึกให้ลูกได้เรียนรู้ของเล่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจีน

จากตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์สื่อสิ่งพิมพ์สำหรับเด็กและครอบครัวในวิถีพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้เห็นว่า เด็กไทยเชื้อสายมุสลิม ไทยพุทธ และไทยเชื้อสายจีน มีการใช้สื่อลักษณะนี้อยู่ในระดับที่มากพอสมควร เนื่องจากเป็นสื่อเดิมที่ทุกครอบครัวมี แต่เด็กไทยเชื้อสายมุสลิม

จะเลือกรูปภาพที่เป็นตัวเลข และภาษามลายูถิ่นมากกว่าการนำรูปภาพของคนและสัตว์ รวมถึงยังมีบางครอบครัวที่ให้เด็กเรียนรู้ทันที่เป็นเรื่องประวัติศาสตร์ แต่เด็กไทยพุทธและไทยเชื้อสายจีนจะเลือกการนำรูปภาพที่หลากหลาย และนำรูปแบบสื่อที่ทันสมัย

ตาราง 2 แสดงการวิเคราะห์สื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กและครอบครัวในวิถีพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media)	ประโยชน์	การวิเคราะห์
การ์ตูนอนิเมชัน (Animation)	ช่วยให้เกิดการจินตนาการอย่างไร้ขอบเขต ไม่มีการปิดกั้นทางความคิด สามารถใช้ความคิดได้อย่างอิสระ - เน้นให้ส่วนสำคัญเกิดความกระฉ่างและชัดเจนขึ้น เป็นการใช้ภาพอธิบายได้ดี ช่วยทำให้สิ่งที่เป็นามธรรมกลายเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจนและดีขึ้น	เด็กไทยเชื้อสายมุสลิม: เด็กไม่ค่อยได้ดูการ์ตูนอนิเมชันมากนัก มีเพียงบางครอบครัวที่เป็นมุสลิมสมัยใหม่ได้เปิดโอกาสในลูกได้ดูการ์ตูนอนิเมชัน เด็กไทยพุทธ: ครอบครัวส่วนใหญ่สนับสนุนให้เด็กได้ดูการ์ตูนอนิเมชันเป็นพิเศษ และเด็กก็มีความสนใจมากผ่านสื่อออนไลน์ เด็กไทยเชื้อสายจีน: ครอบครัวส่วนใหญ่สนับสนุนให้ลูกดูการ์ตูนอนิเมชัน

ตาราง 2 แสดงการวิเคราะห์สื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กและครอบครัวในวิถีพุทธวัฒนธรรมชายแดนใต้ (ต่อ)

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media)	ประโยชน์	การวิเคราะห์
เกมออนไลน์ (Online Game)	เกมประกอบด้วยเป้าหมาย กฎเกณฑ์ การแข่งขันและปฏิสัมพันธ์ เกมมักจะเป็นการแข่งขันทางจิตใจหรือด้านร่างกาย หรือทั้งสองอย่างรวมกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดพัฒนาการของทักษะ ใช้เป็นรูปแบบของการออกกำลังกาย หรือการศึกษา บทบาทสมมุติและจิตศาสตร์	เด็กไทยเชื้อสายมุสลิม: ผู้ปกครองส่วนน้อยที่จะเปิดโอกาสให้ลูกได้เล่นเกมออนไลน์ เด็กไทยพุทธ: มีเพียงบางครอบครัวที่ปล่อยให้ลูกเล่นเกมออนไลน์ แต่มีบางครอบครัวที่ผู้ปกครองจะเล่นเกมไปด้วยไปพร้อมกับลูก เด็กไทยเชื้อสายจีน: ปล่อยให้ลูกเล่นเกมออนไลน์ แต่ก็เข้มงวดเรื่องเวลา
ภาพยนตร์สั้น (Short Film)	ได้แฝงแนวคิด แนวคิดต่างๆ มากมาย และสะท้อนสังคมให้เห็นในหลายรูปแบบ พร้อมทั้งยังมีความสำคัญในการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก เป็นสื่อที่ครอบคลุมและมีอิทธิพลต่อมนุษย์ทั้งในด้านบวกและด้านลบ	เด็กไทยเชื้อสายมุสลิม: ชอบดูหนังสั้นหรือคลิปสั้นๆ ผ่านรูปแบบออนไลน์ ส่วนใหญ่เด็กจะสนใจคลิปที่เป็นภาษามลายูถิ่นเป็นหลัก เด็กไทยพุทธ: สนใจคลิปสั้นๆ และดูหนังสั้นที่มีความหลากหลาย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เด็กไทยเชื้อสายจีน: ชอบดูคลิปสั้นๆ ทั้งภาษาไทย จีน และอังกฤษ
ดนตรี (Music)	เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์อย่างหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์มีความสุข สนุกสนานรื่นเริง ช่วยผ่อนคลายความเครียดทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่อมกลางจิตใจของมนุษย์ให้มีความเบิกบาน หารษาให้เกิดความสงบและพักผ่อน	เด็กไทยเชื้อสายมุสลิม: ครอบครัวส่วนใหญ่จะเน้นให้ลูกฟังและขับร้องเพลงอนาฮีด (การขับร้อง) เพลงเพื่อสวดสรรเสริญพระเจ้าในศาสนาอิสลามที่เกี่ยวกับความศรัทธาในการทำความดี เด็กไทยพุทธ: สามารถฟังเพลงได้หลากหลาย เพลงพื้นถิ่น เพลงสากล และจดจำ ร้องตามได้ เด็กไทยเชื้อสายจีน: สนใจการฟังเพลงหลากหลายรูปแบบ แต่ครอบครัวจะมีการเปิดเพลงจีนให้ฟังในบางครั้ง เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ภาษาจีน

จากตาราง 2 แสดงการวิเคราะห์สื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็กและครอบครัวในวิถีพุทธวัฒนธรรมชายแดนใต้เห็นว่า เด็กไทยเชื้อสายมุสลิมบางครอบครัวยังไม่เปิดใจสื่อที่เป็นดนตรีทั่วไป แต่จะสนับสนุนให้เด็กได้ร้องเพลงที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น เพลงอนาฮีด เป็นต้น ซึ่งเด็กไทยพุทธและไทยเชื้อสายจีนสนใจสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากเป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย รับรู้ได้เร็ว และเด็กอยากเรียนรู้เพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์อิทธิพลของสื่อสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการสร้างมิตรภาพสำหรับเด็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้พบว่า

1. สื่อสิ่งพิมพ์ยังคงเป็นสื่อที่เด็กในพื้นที่สนใจและได้รับความนิยมอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเด็กไทยเชื้อสายมุสลิมที่ใช้สื่อเหล่านี้เป็นหลักแต่เลือกสื่อที่มีความเหมาะสมกับหลักคำสอนของศาสนา เช่นบางครอบครัวเลือกสื่อที่เป็นตัวเลข

และภาษามลายูถิ่นให้กับเด็ก ทั้งนี้เพราะเด็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง สอดคล้องกับ สุวีโล เปรมศรีรัตน์ (2561) กล่าวว่า เด็กในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ ทั้งนี้เพราะมีภาษามลายูเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ทำให้พวกเขาต้องปรับตัวในระดับหนึ่งเลยทีเดียว เพื่อให้เข้าถึงระบบการศึกษาที่ถูกออกแบบมาจากส่วนกลาง

2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ปัจจุบันเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กในพื้นที่จังหวัดยะลาเป็นอย่างมาก แต่สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภทดนตรียังไม่เป็นที่ยอมรับของครอบครัวไทยเชื้อสายมุสลิมในพื้นที่เท่าที่ควร ส่วนใหญ่เด็กจะฟังและขับร้องเพลง อนาซีด (การสรรเสริญพระเจ้าภายใต้เงื่อนไขคือไม่มีเครื่องดนตรีประกอบหรือหากจะมีได้ก็เพียงกลองหน้าเดียว) สอดคล้องกับ พัชรภรณ์ เอื้อจิตรเมศ (2560) กล่าวว่า บทเพลงอนาซีดเป็นบทเพลงที่ร้องสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น มีเนื้อหาที่แสดงถึงความรักต่อมนุษยชาติและต่อพระเจ้าจึงเป็นบทเพลงที่มีเนื้อหากระตุ้นให้เกิดความเชื่อ ศรัทธา และการทำความดีเพื่อถวายแก่องค์อัลเลาะห์ตามหลักการของศาสนาอิสลามสามารถให้มีกิจกรรมนันทนาการเพื่อความสุข แต่ยังคงมีบางครอบครัวที่สนับสนุนให้ลูกได้ร้องและฟังเพลงทั่วไปเพื่อช่วยเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็ก

3. ครอบครัวเป็นส่วนสำคัญที่เป็นช่องทางของการสื่อสารที่สามารถส่งสารให้เด็ก เกิดการเรียนรู้และเข้าใจต่อสถานการณ์ในพื้นที่ชายแดนใต้อย่างมีเหตุผล และได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในวิถีพหุวัฒนธรรม เป็นตัวกลางที่สามารถขับเคลื่อนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รวมถึงยังสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กอย่างมีภูมิคุ้มกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนม์ธิดา ยาแก้ว และคณะ (2561) ที่ได้ค้นพบพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในระดับมาก เมื่อมองย้อนไปที่บุคคลที่มีบทบาทด้านสื่อในกลุ่มเด็ก สื่อของผู้ปกครองเป็นสื่อแรกที่เด็กสามารถเข้าถึงและเข้าใจบริบทต่างๆ และยังเป็นสื่อตัวกลางที่สามารถขับเคลื่อนการรับรู้ที่ถูกต้องได้

4. การปลูกฝังมิตรให้กับเด็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้โดยผ่านสื่อสร้างสรรค์ ต้องมีความเข้าใจบริบทและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในพื้นที่เพื่อนำมาออกแบบสื่อที่สามารถเข้าถึงเด็กได้ทุกเชื้อชาติ ศาสนา และเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง เนื่องจากพ่อแม่ หรือผู้ใกล้ชิดเด็กนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจให้กับเด็กโดยปราศจากอคติ รวมถึงการเลือกใช้สื่อที่เด็กสนใจ และช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการรับชม ควรเลือกใช้สื่อที่มีทั้งภาษาไทย ภาษามลายูถิ่น หรือภาษาจีน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรมของในพื้นที่ และส่งเสริมสื่อที่หลากหลายเพื่อพัฒนาทักษะ ปัจจุบันสื่อดิจิทัลเข้ามามีอิทธิพลต่อเด็ก โดยมีข้อมูลที่เป็นจริงและลวง อาจทำให้เด็กเกิดความสับสน และเกิดทัศนคติด้านลบ การรับชมสื่อทุกครั้งผู้ปกครองควรใกล้ชิดให้คำแนะนำแก่เด็ก เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และปลูกฝังมิตรภาพในพื้นที่ชายแดนใต้ให้กับเด็กได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ สรานนท์ อินทนนท์ (2561) กล่าวว่า การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชังมีความร้ายแรงเพราะไม่เพียงจะส่งผลกระทบต่อบุคคล แต่ยังมีบั่นทอนความเป็นปึกแผ่นของสังคมในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการวิเคราะห์อิทธิพลของสื่อสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการสร้างมิตรภาพสำหรับเด็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน

ได้ โดยไม่ได้มุ่งเน้นการออกแบบสื่อ ซึ่งหากมีผู้สนใจออกแบบสื่อสำหรับเด็กสามารถนำไปเป็นแนวทางการศึกษาต่อไปได้

2. องค์กรที่ทำหน้าที่เสนอสื่อในพื้นที่ ควรมีการนำเสนอสื่อที่สร้างสรรค์ สร้างภาพลักษณ์ให้กับพื้นที่ชายแดนใต้ที่ไม่มีอคติและความเกลียดชังซ่อนอยู่

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมครู ผู้นำชุมชน ในเรื่องการเลือกใช้ประเภทของสื่อที่เน้นปลูกฝังมิตรภาพ รวมทั้งส่งเสริมความรู้ วัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กได้ใช้ชีวิตในพื้นที่อย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- ชนาธร ขาวสนิท และ ณัฐมน สุนทรมีเสถียร. (2564). ทบทวน 'ภูมิทัศน์แห่งมิตรภาพ' เมื่อบางการ 'จัดลำดับความสัมพันธ์' ดูเหมือนจะใจจัดใจดำกันเกินไป. <https://becommon.co/life/thought-friendscape/>
- โชคชัย วงษ์ธานี. (2555). ความหลากหลายที่ไม่หลากหลาย: การจัดการในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้. *วารสารมานุษยวิทยา*, 4(1), 117-153.
- ชนมธิดา ยาแก้ว และคณะ. (2561). พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เขตพื้นที่ภาคตะวันออก. *ศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์*, 2(2), 1-14.
- ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ. (2564). สถานการณ์เด็ก เยาวชนและผู้หญิงในจังหวัดชายแดนภาคใต้-ยะลา. ศูนย์ประสานงานด้านเด็กและสตรีในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศป.ดส.) ภายใต้ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.). <https://peaceresourcecollaborative.org/wp-content/uploads/2021/11/2021>
- บุญเอื้อ บุญฤทธิ์. (2556). การก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 14(2), 46-58.
- พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อสร้างสรรค์และปลอดภัย พ.ศ.2558. (2558). ราชกิจจานุเบกษา. 42-30.
- พัชราภรณ์ เอื้อจิตรเมศ. (2560). การอนุรักษ์และพัฒนาเพลงอนาซีตของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสารสนเทศ*, 16(1), 253-266.
- ภัทริยา วิริยะศิริวัฒน์. (2559). รูปแบบและระบบนิเวศสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ที่ช่วยเยียวยาส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีต่อเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาเพื่อลดผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*, 15(2), 168-205.
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2563). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2563-2565*. <https://www.isoc5.net/files/strategy>
- วีรญา อังศุรถาวริน และ จอมเดช ตริเมฆ. (2561). การศึกษาวิจัยการลดความเสี่ยงและความสูญเสียในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, (11), 121-132.

- วสันต์ ภัยหลิกี้. (2561). *งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 9 ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย. ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน).*
- ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2562). *อนาคต/ทิศทางการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.*
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2564). *เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้.* <https://deepsouthwatch.org/th>
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (2543). ผู้นำความขัดแย้งและความรุนแรง: สภาวะการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารรวมแล, 21(2), 37-46.*
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2561). *โครงการการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ: กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://digital.library.tu.ac.th /tu_dc/frontend/Creator/personDc/53585*
- สรานนท์ อินทนนท์. (2561). *การสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง. มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.).*
- BBC NEWS. (2565). *กราดยิงหนองบัวลำภู: อดีตตำรวจกราดยิงศูนย์เด็กเล็ก สังการ 36 ชีวิต ตำรวจชี้ แรงจูงใจมาจากเครียดสะสมและทะเลาะภรรยา. <https://www.bbc.com/thai/thailand-63155949>*
- Agree, W. K., Ault P. H., & Emery, E. (1976). *Introduction to mass communication.* Harper & Row.
- BBC NEWS ไทย. (2561). *14 ปี ไฟใต้ ความรุนแรงลดลง แต่ นักสิทธิฯชี้การซ้อมทรมานยังมี. <https://www.bbc.com/thai/thailand-42562915>*